

MANUEL ARRANZ

Els llibres han arruïnat la meua vida

La meua relació amb els llibres avui podria qualificar-la, sense pecar de tremendisme, de patològica. Dit d'una altra manera: els llibres m'han arruïnat la vida. No faig broma, ni tracte de ser ocurrent per captar la vostra atenció. No sé com us haurà anat a vosaltres, però a mi els llibres no m'han fet feliç mai, sinó tot el contrari, immensament desgraciat. Si pogués estar-me'n, ho faria, però és que no tinc una altra vida. Durant la meua infantesa començaren a insinuar-se en la meua vida, a poc a poc, com qui no vol la cosa, molt murrís, ara me n'adone. Després, en l'adolescència —aquesta etapa tan important de la vida que ha desaparegut a hores d'ara—, la seua influència anà assolint cada dia més importància, fins a l'extrem que arribava a parlar pels llibres i no dels llibres. I avui han colonitzat la meua vida del tot. Els llibres no fan felices les persones, us ho ben assegure, les fan profundament malaurades. I ja m'agradaria que no fos el vostre cas, però és el meu i haig de confessar-lo davant vostre. Cal ser sincers alguna vegada en la vida.

Manuel Arranz (Madrid, 1950), llicenciat en Filologia Moderna per la Universitat de València, és traductor i crític literari. Ha traduït al castellà obres de Bataille, Blanchot, Bloy, Bove, Compagnon, Constant, Derrida, Didi-Huberman, Jankélévitch, Maupassant i Rousseau, entre altres. Col·labora habitualment en revistes culturals, així com en *Posdata* (suplement literari de *Levante-EMV*). És autor dels llibres *Con las palabras* (aforismes), Pre-Textos, 1992; *Voy a hablarlos de vosotros* (relats), Huerga y Fierro, 2003; *Ya no hablamos de lo mismo: Divagaciones sobre el vuelo de los búhos y el arte de tocar la flauta* (assaigs), Pre-Textos, 2005; *Esto no puede acabar así* (relats), Huerga y Fierro, 2006; i de la novel·la *Pornografía*, Periférica, 2013. El present article correspon a la intervenció de l'autor en les jornades sobre llibres i llibreries que es varen celebrar a València entre el 17 i el 19 de gener de 2017, organitzades per l'editorial Pre-Textos i la Llibreria Ramon Llull

Posaré alguns exemples. Es tracta de llibres més o menys recents, en qualsevol cas contemporanis, una dada que convé tenir present. I dic que s'ha de tenir present perquè un ja no plora amb les tragèdies antigues, per molts ulls que s'hi arrenquen o moltes llengües que s'hi tallen. Tampoc el drama modern ens fa ja plorar. Són les ficcions contemporànies les que ens fan venir un nus a la gola i provoquen una torrentada incontenible de llàgrimes.

L'any 2011 es va publicar *La meua planta de taronja llima*, de l'autor brasiler José Mauro de Vasconcelos. És veritat que jo plore amb facilitat, però us repte que el lleigiu i després en parlem. Poc després, la mateixa editorial va publicar *Memoria por correspondencia*, de la pintora colombiana Emma Reyes. M'ofegava mentre llegia, havia d'alçar la vista del llibre, havia d'anar al lavabo a esbandir-me la cara amb aigua alhora que exclamava: «Déu meu, Déu meu, quin horror!» I quin horror també a *El fin del «Homo sovieticus»* de la periodista ucraïnesa i premi Nobel Svetlana Aleksíevitx. I un llibre més per acabar amb els exemples, *Adiós a Sidonie* (publicat per Pre-Textos el 2002). Tots són llibres bellíssims, preciosos, commovedors, però són també, alhora, llibres terribles, són llibres sobre la innocència violada, sobre la gratuïta crueltat de l'ésser humà, sobre la precarietat de tot en aquesta vida, sobre la pèrdua, l'abandonament, el dolor, el patiment. Ja ho sé, que n'hi ha de més optimistes. Però el problema és que els llibres que evoque aquí no són pessimistes, sinó justament realistes, ficcions realistes i llibres necessaris que és obligat de llegir. D'acord que aquests són casos extrems, però hi ha molts casos extrems, els casos extrems ja no són l'excepció, avui han passat a ser la regla. La majoria de les obres de ficció dels darrers quaranta o cinquanta anys són depriments.

I són depriments precisament per la seua veracitat, ho són perquè ens parlen de la condició humana, ho són perquè ens parlen dels nostres crims, i cal dir que tot i que al món hi ha homes i dones bons, el món és un lloc sinistre, ple de dolor, de traïció, de crueltat, de desesperació, d'incomprensió, d'egoisme, d'indiferència, de mentida, i la literatura no pot ignorar tot això, perquè la literatura es fa amb la vida, transformant els casos particulars en universals. Perquè un cas particular hom pot tractar de comprendre'l, es pot aïllar, es pot suportar, es pot fins i tot combatre i reduir. Ara bé, contra els universals, contra les essències, contra la naturalesa humana, contra nosaltres mateixos, estem indefensos, no podem fer-hi res.

Podríem citar Camus si volíem trobar un antecedent més o menys proper per tal d'explicar aquesta situació de la ficció. *L'estranger*, una lectura de joventut en el meu cas, ho il·lustra molt bé, al meu entendre. Avui tots som estrangers o estranys, avui ningú està ja a casa seua, uns menys que altres, naturalment, i l'enemic el duem

a dins. Dit altrament, ens estem anihilant mútuament i a nosaltres mateixos, ens estem desarrelant de nosaltres mateixos. Si la novel·la del segle XIX reflectia la societat i els sentiments del seu segle, la novel·la contemporània reflecteix una societat desfeta, sense sentiments ni emocions, una societat en guerra amb ella mateixa.

Passem ara a tractar de rebatre un altre lloc comú. Tampoc llegir ens fa més lliures, com diuen alguns, ans al contrari, ens esclavitza, els llibres ens sotmeten, ens encadenen, ens fan esclaus de la lectura, esclaus de les ficcions, fins al punt que els més contaminats, com és el meu cas, vivim la nostra vida com si fos una ficció, i vivim les ficcions com si fossen la nostra vida. Llegir ens fa més cultes? Potser. Però quin valor té la cultura en un món d'analfabets? La literatura ni tan sols és ja un bon tema de conversa. Proveu de portar a col·lació algun llibre en una conversa i ja veureu com reaccionen els vostres coneguts. Proveu, en canvi, de parlar de qualsevol merda televisiva, i tothom s'animarà a dir-hi la seua.

Aleshores, ¿per què llegir si ja sabem que llegir no ens farà més feliços ni més lliures, sinó menys? Doncs perquè l'home, contra el que sempre ha dit la filosofia, no busca la felicitat. Si la busqués, les coses serien molt diferents. L'home busca destruir-se, consumir-se, enfonsar-se cada vegada més en el fang. D'això alguns en diuen beure's la vida, tastar-ho tot, viure-ho tot, experimentar-ho tot. Jo no crec en el valor de l'experiència, i crec que hi ha experiències que hauria sigut infinitament millor no haver tingut. I si algú troba la felicitat, sempre haurà estat per atzar, sense haver-hi intervingut per a res la seua voluntat, i el més probable és que no la reconeixerà i que no trigarà a perdre-la, i sempre, sempre, haurà estat per culpa seua.

Els llibres, doncs, són inútils. Però com tantes coses inútils en aquesta vida —l'amor, la compassió, la confiança, l'esperança— són l'únic que necessitem realment per a viure una vida digna d'haver estat viscuda. «Tothom coneix la utilitat del que és útil, però pocs coneixen la utilitat del que és inútil» (Xuang Xi). ◀

Traducció de Gustau Muñoz